

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR DEMİRCİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2017/8553)

Karar Tarihi: 3/6/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Burhan ÜSTÜN
Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Ali Rıza SÖNMEZ
Başvurucu : Bekir DEMİRCİ
Vekili : Av. Yasemin GENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluk hâlinin makul süreyi aşması, tutukluluğun devamı ve itirazın reddine dair kararların doğal hâkim ilkesine aykırı olarak kurulmuş bağımsız ve tarafsız olmayan hâkimlik tarafından verilmesi, tutukluluğun devamı kararlarına yönelik itirazların geç değerlendirilmesi, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle seyahat hürriyetinin; yasal koşulları oluşmadığı hâlde gözaltında ters kelepçe takılması ve ceza infaz kurumunda uygun olmayan koşullarda tutulmasının yanı sıra bir kısım hakkının sınırlandırılması nedeniyle kötü muamele yasağının; soruşturma aşamasında arama ve elkoyma işlemlerinin yöntemince yapılmaması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, mal varlığına yönelik uygulanan tedbir nedeniyle mülkiyet hakkının; gözaltı işlemleri sırasında basın mensuplarının görüntü almasına izin verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin; soruşturma sürecindeki birtakım uygulamalar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/1/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonda başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. 15/7/2016 gecesi darbe teşebbüsünde bulunulması nedeniyle 21/7/2016 tarihinde Türkiye genelinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

7. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda teşebbüsün savuşturulduğu gün Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca -aralarında Yüksek Mahkeme üyelerinin de bulunduğu- üç bine yakın yargı mensubu hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılarının bulunduğu iddiasıyla başlatılan soruşturmada bu kişilerin büyük bölümü hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirlerine başvurulmuştur (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 51, 350).

8. Adana İdare Mahkemesi hâkimi olarak görev yapmakta olan başvurucu, Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan yürütülen bir soruşturma kapsamında 17/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Başvurucu aynı tarihte Adana Cumhuriyet Başsavcılığında müdafii huzurunda ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde özetle FETÖ/PDY ve gerçekleşen darbe teşebbüsü ile bir ilgisinin bulunmadığını savunmuştur. Başvurucu müdafii, atılı suçları işlediğine dair dosyada delil bulunmaması nedeniyle müvekkilinin serbest bırakılmasını talep etmiştir.

10. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı 17/7/2016 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından tutuklanması istemiyle başvurucuyu Adana Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

11. Başvurucunun sorgusu Adana 5. Sulh Ceza Hâkimliğinde aynı tarihte yapılmıştır. Sorgu tutanağına göre başvurucuya yüklenen suç anlatılmış, Adana Barosunca görevlendirilen başvurucunun müdafii de sorgu esnasında hazır bulunmuştur. Başvurucu ifadesinde isnat edilen suçlamaları kabul etmediğini belirtmiştir.

12. Hâkimlik yaptığı sorgu sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından tutuklanmasına yönelik talebin reddine ve yurt dışına çıkışının yasaklanması şeklinde adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

13. Anılan karara Cumhuriyet savcısı tarafından 19/7/2016 tarihinde itiraz edilmiş, Adana 6. Sulh Ceza Hâkimliği 20/7/2016 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

14. Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca yeni delillerin elde edildiği gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde yeniden gözaltına alınmasına karar verilmesi sonrasında yakalanıp gözaltına alınan başvurucu aynı tarihte silahlı terör örgütüne üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından tutuklanması istemiyle Adana Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiştir.

15. Başvurucunun sorgusu Adana 7. Sulh Ceza Hâkimliğinde 21/7/2017 tarihinde yapılmıştır. Sorgu tutanağına göre başvurucunun müdafii de sorgu esnasında hazır bulunmuştur. Başvurucu ifadesinde, isnat edilen suçlamaları kabul etmediğini belirtmiştir.

16. Sorgu sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından tutuklanmasına karar verilmiştir. Bu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...yüklenen suçun niteliği ve önemi, mevcut delil durumu, dosya içeriğinde suç işlediğine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin gösteren olguların bulunması, (15/7/2016) günü saat 21 :00 sıralarında TSK bünyesinde görevli muvazaf öncülüğünde T.C devletinin anayasal düzenine karşı siyasal iktidarı sonlandırmak, kamu kurum ve kuruluşlarını ele geçirerek işlevsiz kılmak ve yönetime ele geçirmek maksatıyla darbe eylemi gerçekleştirildiği, HSYK tarafından 16/7/2016 günü gerçekleştirilen toplantı neticesinde ilgilinin darbe eylemini gerçekleştiren aynı örgüte mensup olduğu gerekçesi ilc hakimlik savcılık mesleğinden açığa alınarak görevinden uzaklaştırılmasına karar verildiği, hakkında anayasal düzeni değiştirmeye teşebbüs suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bu kapsamla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığına talimat yolu ile su ihbarı gerçekleştirildiği, isnat olunan suçla ilgili Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı anayasal düzene karşı işlenen suçlar soruşturma bürosunca yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen deliller somut şüphe oluşturan bulguların olması, müsnet suçun niteliği, öngörülen cezanın miktarı, atılı suçun 100/3-a-11'de sayılan ve kaçma şüphesi var olduğu kabul edilen katalog suçlardaki oluşu, öngörülen ceza miktarı ile tutuklama tedbiri karşılaştırıldığında tutuklama tedbirinin bu aşamada Anayasanın 13. Maddesinde ifade olunan ölçülülük ilkesine uygun olacağı düşünülmesi, eylemin silahlı bir terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmiş olması, amaç ve yöntem olarak temel hak ve özgürlükleri sonlandırmak gayesini gütmesi, bu hali ile vehamet arz etmesi, hali hazırda anayasal düzeni değiştirmeye yönelik eylemlerin sonlanmamış ve devam ediyor olması ile adli kontrol uygulanmasının bu aşamada yetersiz oluşu ile 2802 Sayılı Yasanın 94. Madde indeki suç üstü koşullarında gerçekleştiği gözetilerek CMK 100/3-a maddesinde belirtilen ve tutuklama nedeni var sayılan katalog suçlardan olması, ön görülen ceza miktarının yüksekliği nedeniyle kaçma şüphesinin bulunması adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağına anlaşılması, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağına anlaşılması, Fettullahçı Terör Örgütünün kalkışma teşebbüsüne başlamasından itibaren tüm ülke sahinde aynı tehdidin devam ettiği, örgüt üyesi mensuplarının birbirleri ile fikri ve eylemsel birlikteliklerinin bu tehlikeye vücut verdiği, sadece 15/7/2016 tarihinde başlayan kalkışma teşebbüsü sonucu şu ana kadar 246 vatandaşımızın hunharca katledildiği, Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca dosyasına yeni deliller sunulduğu dikkate alınarak... TUTUKLANMASINA ... [karar verildi.] "

17. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, Adana 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/7/2016 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

18. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı 6/9/2016 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

19. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği 7/12/2016 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine başvurucunun tutukluluk durumunu incelemiş, başvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım şüphelinin tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

20. Anılan karar başvurucuya 16/12/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu tutukluluğun devamına ilişkin karara 22/12/2016 tarihinde itiraz etmiştir. Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliği 9/1/2017 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir.

21. Başvurucu söz konusu kararı 11/1/2017 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

22. Başvurucu 16/1/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 7. maddesi ile 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 93/1. maddesinde, hâkim ve savcılarının kişisel suçları hakkında soruşturma yapma yetkisinin ilgilinin görev yaptığı yere bağlı olan bölge adliye mahkemesinin bulunduğu yerdeki il Cumhuriyet başsavcılığına ait olduğu şeklinde değişiklik yapılmış olması gerekçesiyle yetkisizlik kararı vererek dosyayı Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

24. Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı 3/7/2017 tarihli iddianamesi ile başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde dava açmıştır. Aynı tarihte Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermesinin yanı sıra isnat edilen bu suç yönünden başvurucunun resen tahliyesine de karar vermiştir.

25. FETÖ/PDY'ye ve *ByLock* programına ilişkin genel açıklamaların yer aldığı iddianamede ilk olarak FETÖ/PDY'nin hangi amaç ve saikle kurulduğuna, hangi alanlarda faaliyet gösterdiğine, hiyerarşik yapısına ve hukuka aykırı hangi tür eylemlerde bulunduğu değinilmiştir. Daha sonra ise iddianamede, başvurucunun gerek organik olarak gerekse örgütsel nitelikli eylemleri bakımından FETÖ/PDY hiyerarşisi içinde yer aldığı ileri sürülmüştür. Suçlamaya esas alınan olgular şöyle özetlenebilir:

i. FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu gerekçesiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 24/8/2016 tarihli ve 426 sayılı kararı ile başvurucunun kamu görevinden çıkarıldığı, bu kararın 29/11/2016 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun FETÖ/PDY'nin sadece kendi üyeleri arasında iletişim amaçlı kullandıkları *ByLock* isimli şifreli haberleşme programını adına kayıtlı telefon hattına yükleyerek kullandığı ileri sürülmüştür.

26. İddianamede ayrıca başvurucu hakkında beyanda bulunan tanığın anlatımlarına yer verilmiştir. Bu beyanların ilgili kısımları şöyledir:

- H.V. 10/2/2017 tarihli ifadesinde "...Ayrıca yine Yozgat adliyesinde daha önce İdare Mahkemesi Başkanı olarak görev yapan Bekir isimli yanlış hatırlamıyorsam Kahramanmaraş ya da Gaziantep iline İdare Mahkemesinde üye hakim olarak görev yapan şahıs Yozgat iline seçimler öncesinde geldi ve yine adliye lojmanında hakim ve

savcılarla görüşerek cemaatin adayları olan bağımsızlar için oy talep etti." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- H.V. 23/2/2017 tarihli ifadesinde ise *"...Daha önceki ifademde seçim çalışması için Yozgat Adliye Lojmanlarında bağımsız adaylara yönelik seçim faaliyeti yürüten idare mahkemesi hakim Bekir isimli şahsın soy ismini hatırladım. Bu şahıs Bekir DEMİRCİ'dir."* şeklinde anlatımda bulunmuştur.

27. Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesi 12/7/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2017/56 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

28. Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesi 21/9/2017 tarihli karar ile yetkisizlik kararı vererek dosyayı Adana Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

29. Adana 13. Ağır Ceza Mahkemesi 29/1/2018 tarihli karar ile davanın açıldığı tarihte Adana Bölge Adliye Mahkemesinin faaliyette olmadığı ve yetkisinin bulunmadığı, dava açılma tarihi itibarıyla davaya bakma yetkisinin Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gerekçesiyle karşı yetkisizlik kararı vererek olumsuz yetki uyuşmazlığının giderilmesi ve yargı yerinin belirlenmesi için dosyayı Yargıtay 5. Ceza Dairesine göndermiştir.

30. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 7/3/2018 tarihinde Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermiştir.

31. Yapılan yargılama sonunda Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesi 21/6/2018 tarihli kararıyla başvuruçunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Aynı kararla başvuruçunun tahliyesine de hükümlenmiştir.

32. Başvuruçucu, mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf incelemesi sonunda Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi 7/5/2019 tarihli kararıyla anılan mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar vermiştir.

33. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen bozma kararı sonrasında Mahkeme yeniden yaptığı yargılama sonunda 27/2/2020 tarihli kararıyla başvuruçunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf aşamasında derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

34. İlgili hukuk için bkz. *Salih Sönmez*, B. No: 2016/25431, 28/11/2018, §§ 33-56.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Mahkemenin 3/6/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yerleşme ve Seyahat Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu, somut herhangi bir bilgi ve belge olmaksızın hukuka aykırı olarak hakkında yurt dışına çıkışının yasaklanmasına dair adli kontrol tedbirine hükmedildiğini belirterek seyahat hürriyeti ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin mahiyeti itibarıyla kişinin seyahat hürriyeti hakkına yönelik bir kısıtlama oluşturduğu, başvurucunun şikâyetlerinin özünün de bu hususa ilişkin olduğu görüldüğünden anılan ihlal iddiası Anayasa'nın 23. maddesinde güvence altına alınan seyahat hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. Anayasa'nın 23. ve Sözleşme'ye ek (4) numaralı Protokol'ün 2. maddesinde, ülke içinde seyahat özgürlüğü bulunmakla birlikte kişilerin bulunduğu ülkeden ayrılma özgürlüğü de bulunmaktadır. Ancak anılan Protokol'e Türkiye taraf olmadığından Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik başvurular bireysel başvuru kapsamında değildir.

40. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında yurt dışına çıkış yasağı getiren adli kontrol tedbirinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına değil seyahat hürriyetine ilişkin olduğunu belirttiikten sonra başvurucunun bu yasak nedeniyle özgürlüğünün kısıtlandığı iddiasını konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54).

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

42. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan somut olgu ya da deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve

kaçma şüphesinin de somut olayda bulunmadığını, tutuklama ve itiraz üzerine verilen kararların gerekçesiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Başvurucu ayrıca görevinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmiştir. Başvurucuya göre tutuklanmasına karar verildiği tarihte hâkim olması dolayısıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılabilmesi için 2802 sayılı Kanun'a göre gerekli özel şartlar oluşmadan soruşturma yürütülmüş, yetkisiz ve görevsiz mercilerce hukuka aykırı olarak tutuklanmıştır.

44. Öte yandan başvurucu, ifade alma ve sorgu esnasında sorulan soruların özel hayata dair bilgiler içermesi nedeniyle özel hayatın korunması ve aile hayatına saygı hakkı ile düşünce ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini de iddia etmiştir.

b. Değerlendirme

45. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

46. Anayasa'nın "*Kişi hürriyeti ve güvenliği*" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, § 16). Bu itibarla somut olayda başvurucunun bu bölümdeki iddialarının özünün tutuklanmasının hukuki olmadığına yönelik olduğu anlaşılınca bu bölümdeki şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Uygulanabilirlik Yönünden

48. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması*" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir."

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

49. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir. Buna göre olağanüstü bir durumun bulunması ve bunun ilan edilmesinin yanı sıra bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin olağanüstü durumla bağlantılı olması hâlinde inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 187-191).

50. Soruşturma mercilerince başvurucuya yöneltilen ve tutuklama tedbirine konu olan suçlama, başvurucunun darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY üyeliği iddiasıdır. Anayasa Mahkemesi, anılan suçlamanın olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğunu değerlendirmiştir (*Selçuk Özdemir* [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 57).

51. Bu itibarla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvurucunun tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 193-195, 242; *Selçuk Özdemir*, § 58).

ii. Kabul Edilebilirlik Yönünden

(1) Genel İlkeler

52. Genel ilkeler için bkz. *Metin Evecen*, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; *Zafer Özer*, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Başvurucu, FETÖ/PDY üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

54. Diğer taraftan başvurucu bir hâkim olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin yetkili ve görevli olmayan mahkemece tutuklandığını iddia etmektedir.

55. Anayasa Mahkemesi, darbe teşebbüsünden sonraki dönemde bu teşebbüsün arkasındaki yapılanma olduğu kabul edilen FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan yürütülen soruşturmalar kapsamında yargı mensupları hakkında uygulanan tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin bireysel başvuruları incelediği birçok kararında, başvurucu yargı mensuplarının *mesleklerinden veya görevlerinden kaynaklanan güvencelere riayet*

edilmeksizin tutuklandıkları ve bu nedenle tutuklamanın kanuni dayanağının bulunmadığı iddialarını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi bu inceleme sonucunda gerek Yüksek Mahkeme üyeleri gerekse diğer yargı mensupları bakımından tutuklamaya konu olaylara ilişkin olarak soruşturma mercilerince veya tutuklamaya karar veren yargı organlarınca isnat edilen ve tutuklamaya konu olan suçların *kişisel suç olduğu ve ayrıca ağır cezayı gerektiren suçüstü hâlinin bulunduğu* yönündeki değerlendirmelerin olgusal ve hukuki temellerinin bulunduğu, dolayısıyla tutuklama tedbirlerinin kanuni dayanaktan yoksun olduğunun söylenemeyeceği sonucuna varmıştır. Kaldı ki -Yüksek Mahkeme üyelerinden farklı olarak- hâkim ve Cumhuriyet savcılarını yönünden ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâli bulunmasa da kişisel suçlarına ilişkin olarak soruşturma yürütülmesi için bir izin şartı bulunmadığı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun birçok kararında belirtilmiştir (*Mustafa Özterzi* [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, § 93).

56. Başvurucunun 15/7/2016 tarihinde başlayan ve ertesi gün de devam eden darbe teşebbüsünün savuşturulması sonrasında gözaltına alınıp darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen ve yargı makamlarınca silahlı bir terör örgütü olduğuna karar verilen FETÖ/PDY üyesi olma suçundan tutuklandığı dikkate alındığında başvurucuya isnat edilen silahlı terör örgütü üyesi olma suçu yönünden suçüstü hâlinin bulunduğu yönünde soruşturma mercilerince yapılan değerlendirmelerin olgusal ve hukuki temelden yoksun ve keyfi olduğunun kabulü mümkün görülmemiştir (*Mustafa Özterzi*, § 94).

57. Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurucunun hâkim olması nedeniyle Anayasa veya 2802 sayılı Kanun'dan kaynaklanan güvenceler uygulanmaksızın kanuna aykırı olarak tutuklandığı iddiası yerinde değildir. Bu itibarla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır (*Mustafa Özterzi*, § 95).

58. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan *suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti* bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

59. Adana 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararında, başvurucu yönünden kuvvetli suç şüphesini oluşturan somut olguların bulunduğu genel ifadelerle değinilmiş ancak bu somut olguların neler olduğu açıklanmamıştır (bkz. § 16).

60. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede ise başvurucunun isnat edilen suçu (silahlı terör örgütüne üye olma) işlediğine dair delil olarak HSYK'nın meslekten çıkarma kararına, başvurucunun FETÖ/PDY üyelerinin kendi aralarındaki iletişimi sağladığı ifade edilen *ByLock* uygulamasının kullanıcısı olmasına dayanılmıştır. İddianamede ayrıca başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğuna yönelik tanık ifadesine de yer verilmiştir (bkz. §§ 25, 26).

61. Soruşturma mercilerince suçlamaya esas alınan olgular arasında başvurucunun *ByLock* uygulamasının kullanıcısı olmasının yer aldığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, *ByLock* uygulamasının özellikleri gözönüne alındığında kişilerin bu uygulamayı kullanmalarının veya kullanmak üzere elektronik/mobil cihazlarına yüklemelerinin soruşturma makamlarınca FETÖ/PDY ile olan ilgi bakımından bir belirti olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 106, 267). Buna göre soruşturma makamlarınca ve tutuklama tedbirine karar veren mahkemelerce FETÖ/PDY üyesi olmakla suçlanan başvurucunun *ByLock* uygulamasını kullanmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair *kuvvetli belirti* olarak kabul edilmesi, anılan

programın özellikleri itibarıyla temelsiz ve keyfi bir tutum olarak değerlendirilemez (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Selçuk Özdemir*, § 74; *Neslihan Aksakal*, B. No: 2016/42456, 26/12/2017, § 57; *Adem Türkel* B. No: 2017/632, 23/1/2019, § 63).

62. 2014 yılında yapılan HSYK üye seçimlerinde ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkim ve savcılar da aday olmuş ve oy kullanmışlardır. Belirlenen seçim sistemi uyarınca hâkim ve savcılar adli yargıdan yedi asıl, dört yedek; idari yargıdan üç asıl iki yedek üyeyi seçecek olup Yargıda Birlik Platformu (YBP) ile Yargıçlar Savcılar Birliği (YARSAV) seçimde destekledikleri adaylarını açıklamıştır. Bu iki yargı örgütünün desteklediklerinin dışında bazı adaylar seçime *bağımsız* olarak (bir başka adayla birlikte hareket etmeden) girdiklerini ifade etmişlerdir. Kendilerini *bağımsız adaylar* olarak tanımlayan ve seçim sürecinde hukuk çevrelerinde FETÖ/PDY ile bağlantılarının olduğuna dair iddialar bulunan -ve darbe teşebbüsünden sonra bu yapılanmayla iltisak ve irtibatlarının bulunduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılmış olan- bu yargı mensupları lehine çok sayıda hâkim ve savcının propaganda faaliyetinde bulunduğu, seçim çalışmalarına destek verdiği bilinmektedir. Nitekim yargı mensupları hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan yürütülen soruşturmalar kapsamında alınan birçok şüpheli veya tanığın ifadelerinde bu hususa yer verilmiştir. Seçim sonuçları incelendiğinde seçime *bağımsız* olarak girdiğini beyan eden adli yargıdan on adayın binlerce hâkim savcıdan blok olarak oy aldığı ve bunlardan ikisi HSYK yedek üyeliğine seçildiği, idari yargıdan ise beş adayın yüzlerce hâkimden blok olarak oy aldığı ve bunlardan ikisinin HSYK asıl üyeliğine seçildiği görülmektedir (*Zafer Özer*, § 60).

63. Bu kapsamda anılan seçim sürecinde örgütsel ilişki çerçevesinde söz konusu adaylar lehine propaganda faaliyetinde bulunmanın veya seçim çalışmalarına katılmanın yargı mensupları hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlar bakımından yürütülen soruşturmalarda önemli bir olgu olarak değerlendirmesi söz konusu olabilir (*Zafer Özer*, § 61).

64. Somut olayda yargı mensubu olduğu anlaşılan H.V. başvuruçunun -daha önce idare mahkemesi başkanı olarak görev yaptığı- Yozgat'a gelerek adliye lojmanında hâkim ve savcılardan FETÖ/PDY ile bağlantılı adaylar için oy istediği yönünde beyanda bulunmuştur. Başvuruçunun görev yeri dahi olmayan bir şehirdeki adliye lojmanlarına gelip FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu bilinen adaylar için oy istediği ve seçim çalışması yaptığı yönündeki tanık ifadesinin de kuvvetli suç belirtisi olarak kabul edilmesi gerekir.

65. Diğer taraftan başvuruçunun hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar göz ardı edilmemelidir.

66. Darbe teşebbüsü sırasında gerçekleşen vahim olayların toplumda oluşturduğu kaygı, teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin örgütlenmesinin karmaşıklığı ve bu yapılanmanın arz ettiği tehlike (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 15-19, 26) darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen, suç oluşturabilecek nitelikteki on binlerce eylemin aynı anda işlenmesi, bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeye ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle ivedilikle soruşturma yapılması ihtiyacı birlikte dikkate alındığında soruşturma konusu olaylara ilişkin delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için

tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 271; *Selçuk Özdemir*, § 78).

67. Darbe teşebbüsüyle bağlantılı veya darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmasa bile teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır. Diğer taraftan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 272; *Selçuk Özdemir*, § 79).

68. Başvurucunun tutuklanmasına esas alınan silahlı terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hüseyin Burçak*, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; *Devran Duran* [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği *tutuklama nedeni varsayılabilen* suçlar arasındadır (bkz. *Gülser Yıldırım (2)*, [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

69. Somut olayda Adana 7. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, Kanun'da öngörülen yaptırımın ağırlığına ve buna göre kaçma şüphesinin bulunmasına, suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına, tutuklamanın ölçülülüğüne dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 16).

70. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Adana 7. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvuru yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

71. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (*Gülser Yıldırım (2)*, § 151).

72. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri*, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; *Devran Duran*, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle veya FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 350).

73. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Adana 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfi ve temelsiz olduğu söylenemez.

74. Açıklanan gerekçelerle başvuru tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

75. Buna göre başvuru kişinin hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin bu hakka dair Anayasa'da (13. ve 19. maddelerde) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

2. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

76. Başvuru; tutukluluğunun makul süreyi aştığını, tutukluluğun devamına ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

77. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

78. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvuru tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Erkam Abdurrahman Ak*, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; *İrfan Gerçek*, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45).

79. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 21/6/2018 tarihinde tahliyesine karar verilen başvuru tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvuru tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvuru lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvuru durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun *ikincillik niteliği* ile bağdaşmamaktadır.

80. Açıklanan gerekçelerle başvuru tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Doğal Hâkim, Bağımsız ve Tarafsız Hâkim İlkelerine Aykırı Olduğuna İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

81. Başvurucu, tutukluluğuna ilişkin karar veren sulh ceza hâkimliklerinin *doğal hâkim* ilkesine aykırı olduğunu ve tarafsız ve bağımsız bir mahkeme niteliğinde bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

82. Anayasa Mahkemesince sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim güvencesini sağlamadıkları, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıkları ve tutukluluğa itirazın bu yargı mercilerince karara bağlanmasının hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı etkili bir itirazda bulunmayı imkânsız hâle getirdiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (diğerleri arasından bkz. *Hikmet Kopar ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; *Mehmet Baransu (2)*, B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97).

83. Somut başvuruda, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

84. Açıklanan gerekçelerle başvuru tutukluluğunun sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim, bağımsız ve tarafsız hâkim ilkelerine aykırı olduğu iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Tutukluluğun Devamı Yönündeki Kararlara İtiraz Taleplerinin Geç Değerlendirildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

85. Başvurucu, tutukluluğun devamı yönündeki kararlara itiraz taleplerinin geç değerlendirildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

86. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

87. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendi yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama ve tutuklama işlemine karşı kanunda öngörülen

başvuru imkânlarından yararlandırılmamaları durumunda maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini isteyebilmelerine imkân sağlamaktadır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla tahliyesine karar verilmiş ya da hükümlü hâle gelmiş başvuru yönünden asıl dava sonuçlanmamış da olsa anılan yolun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (tahliye olmuş başvuru yönünden bkz. *Cafer Yıldız*, B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 37-40; *Yaşar Saçlı*, B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 37-40; hükümlü hâle gelmiş başvuru yönünden bkz. *Özgür Arıbaş*, B. No: 2015/2394, 31/10/2018, §§ 57-60).

88. Somut başvuruda, tahliyesine karar verilen başvuru aynı mahiyetteki iddialarına ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

89. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapıldığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

90. Başvurucu; soruşturma süresince tüm tutukluluk incelemelerinin dosya üzerinden yapıldığını, bu incelemelerde duruşma yapılmadığını ve dinlenilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

91. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, §§16, 17).

92. Anayasa Mahkemesi *Salih Sönmez* kararında tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması ve/veya makul sürede hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararda başvuru incelemesi tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarılmış olması hususunu nazara alarak verilecek bir ihlal kararının başvuru yeniden hâkim önüne çıkarılmasını sağlamayacağını ve serbest kalması sonucunu doğurmayacağını belirtmiş ve bu durumda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği sonucuna varmıştır (*Salih Sönmez*, §§ 166-177).

93. Öte yandan Anayasa Mahkemesi anılan kararda, bu tür ihlal iddiaları bakımından öncelikle aynı giderim imkânını sağlayan başvuru yollarının tüketilmesi ve bunlardan sonuç alınamaması hâlinde bireysel başvuruda bulunulması gerektiğini belirterek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvuru durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu tespitini yapmış ve başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varmıştır.

94. Somut olayda başvuru tutuklandığı 21/7/2017 tarihinden 1 yıl 11 ay sonra 21/6/2018 tarihinde mahkeme önüne çıkmış ve itirazlarını etkili bir biçimde ileri sürme

fırsatına sahip olmuştur. Dolayısıyla somut başvuru yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

95. Açıklanan gerekçelerle başvuru tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

6. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

96. Başvurucu, soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle hakkındaki suçlamaları öğrenemediğini ve savunmasını yeterince hazırlayamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Uygulanabilirlik Yönünden

97. Başvurucunun şikâyetlerine konu kısıtlama kararının verildiği belirtilen soruşturmada başvurucuya yöneltilen suçlamanın olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren olaylarla ilgili olduğu kabul edildiğinden öncelikle kısıtlamanın Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 193-195, 242).

ii. Kabul Edilebilirlik Yönünden

98. Anayasa Mahkemesi, soruşturma dosyalarına erişime yönelik olarak verilen kısıtlama kararlarının tutuklu kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakılmalarına karşı itirazda bulunma hakkı üzerindeki etkisini birçok kararında incelemiştir. Bu kararlarda, öncelikle yakalanan veya tutuklanan kişiye yakalama ya da tutuklama sebeplerinin ve hakkındaki iddiaların bildirilmesi gerektiği ancak buradaki bildirim yükümlülüğünün isnat edilen suçlamalara esas tüm bilgi ve delilleri kapsamadığı belirtilmiş; bu bağlamda başvuru tutuklamaya konu suçlamalara ilişkin temel unsurları bilip bilmediği dikkate alınmıştır (*Günay Dağ ve diğerleri*, §§ 168-176; *Hidayet Karaca*, §§ 105-107; *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri*, §§ 248-257).

99. Somut olayda ifade ve sorgu tutanakları, tutukluluğa ilişkin kararlar, başvuru veya müdafileri tarafından verilen tutukluluğa ilişkin dilekçeler ve soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeler incelendiğinde başvuru tutukluluğuna temel teşkil eden bilgi ve belgelerden haberdar olduğu, bunların içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip bulunduğu, tutukluluk durumuna karşı itirazlarını sunma konusunda kendisine yeterli imkânın tanındığı görülmektedir.

100. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

101. Buna göre başvuru kişinin hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'da bu hakka dair 13. ve 19. maddelerde yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

C. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

102. Başvurucu; görevli ve yetkili olmayan merciler tarafından hukuka aykırı olarak, ağır cezalı suçüstü hâli olmadan arama kararı verildiğini, haksız olarak evinde ve işyerinde yapılan arama ve elkoyma işlemleri nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Arama Kararı Yönünden

103. Anayasa Mahkemesi *Hülya Kar* (B. No: 2015/20360, 27/2/2019) kararında, koruma tedbirlerinin maddi hakları ihlal ettiği iddiaları yönünden bireysel başvuruda yapılması gereken denetimin sınırlarını çizmiştir. Koruma tedbirine karar veren makamların tedbir uygulanmasının gerekliliğine dair daha iyi değerlendirme yapabilecek konumda olmaları nedeniyle geniş takdir yetkisine sahip oldukları kabul edilmiştir. Bu doğrultuda ancak koruma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan ağır sonuçlara yol açtığı veya keyfi uygulandığının ilk bakışta anlaşılacak kadar açık olduğu hâllerde esas yönünden daha ileri bir değerlendirme yapılması gerektiği kabul edilmiştir (*Hülya Kar*, §§ 21-46).

104. Somut olayda soruşturma mercilerce verilmiş arama kararına dayanılarak başvuru konutunda ve işyerinde arama yapılmıştır. Başvurucu bu tedbir nedeniyle özel hayatın gizliliği ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Söz konusu tedbirin suç delillerini elde etme amacıyla gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

105. Koruma tedbirine yönelik şikâyetlerde Anayasa Mahkemesi kararın verildiği dönemin şartlarını dikkate alır. Başvuruya konu koruma tedbiri maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla ve suç şüphesi bulunan hâllerde uygulanmıştır. Söz konusu tedbir öngörülebilir ve kesin bir hukuki düzenlemeye dayanmakta olup itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağı başvurucuya tanınmıştır. Bundan başka tedbir süreklilik arz eder biçimde uygulanmamıştır. Koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğü veya hedeflenen amaca ulaşmak bakımından açıkça elverişsiz olduğu değerlendirilmemiştir.

106. Başvuru konusu koruma tedbirinin türü, süresi, uygulanma tarzı ve kişinin yaşamı üzerindeki etkileri birlikte değerlendirildiğinde başvuru kişinin uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu veya koruma tedbirinin keyfi uygulandığı değerlendirilmemiş; başvuru da bireysel başvuru formunda aksini kanıtlayacak bir açıklamada bulunmamıştır.

107. Açıklanan gerekçelerle başvuru bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Elkoyma Kararı Yönünden

108. Somut olayda başvuru dijital materyallerine 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesi kapsamında el konulmuştur. Bu elkoyma işleminin hukukiliği ve kesin sonuçları derece mahkemeleri tarafından yapılacak yargılama sonucunda ortaya çıkacaktır. Öte yandan el konulan dijital materyaller ve cep telefonlarının incelenmesi tamamlandıktan başvurucuya iade edilmesi mümkün olacaktır. Son olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde "*Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen*" kişilerin uğramış olduğu maddi zararları isteyebileceği belirtilmiştir. Başvurucunun yargılama sonunda elkoyma nedeniyle uğradığı zararları bu tazminat yoluna başvurmak suretiyle tazmin edebilmesi de mümkün olacaktır. Öte yandan başvuru, elkoyma kararına karşı itiraz yoluna başvurduğu yönünde bir iddia ve kanıt da sunmamıştır. Dolayısıyla başvurunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır.

109. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

110. Başvurucu, taşınmaz hak ve alacaklarına hukuka aykırı bir biçimde tedbir konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

111. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

112. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/7/2013 tarihli ve E.2013/8830, K.2013/18335 sayılı, 23/9/2013 tarihli ve E.2013/14435, K.2013/21106 sayılı ve 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı ilamlarından da anlaşıldığı üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvuru maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvuru şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (*Mehmet Ali Aslan*, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

113. Somut olayda, başvuru hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla yürütülen ceza soruşturması kapsamında başvuru taşınır ve taşınmaz mal varlığına tedbir konulmuş ve söz konusu tedbir işlemi Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 21/11/2016 tarihinde kaldırılmıştır. Bu doğrultuda başvuru mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolunda ileri sürmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

114. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

115. Başvurucu, gözaltı işlemleri sırasında adliyeden adli tıp kurumuna götürülürken ve ayrıca tutuklanmasının ardından ceza infaz kurumuna nakledilirken basın mensuplarının görüntü almasına izin verilmesi ile bu görüntülerin bir kısım basın yayın organında paylaşılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

116. Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (*Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19,20; *Ünal Yiğit*, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18,19; *Musa Yılmaz Acar*, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 42; *Emrullah Tayıpoğlu*, B. No: 2017/21511, 4/4/2018, § 108).

117. Öte yandan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca, başvurucunun iddialarını dayandırdığı belgelerden bir bölümü başvurucunun elinde olmaması nedeniyle sunulamamışsa bu durum ayrıca başvuru formunda açıklanmalıdır. Başvurucunun, ilgililerin elinde olan belgeleri Anayasa Mahkemesinin yardımı olmadan alamayacağını ikna edici şekilde açıklaması ve gerekli diğer bilgi ve belgeleri de sunmasına bağlı olarak Anayasa Mahkemesi, gerekli gördüğü bilgi, belge ve delilleri ilgililerden isteyebilir (*Veli Özdemir*, § 22).

118. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (*Veli Özdemir*, § 23).

119. Somut olayda başvuru formu incelendiğinde başvurucunun ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürdüğü; hangi sebeplerle ve ne şekilde masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin gerekçeleri Anayasa Mahkemesine açıklama yönündeki

yükümlülüğünü yerine getirmediği gibi iddiasını da bir kanıt unsuruna dayandırmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuru, bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (*Veli Özdemir*, § 26).

120. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Savunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

121. Başvurucu; avukatıyla görüşmesinin ve belge alış verişi yapmasının kısıtlanması nedeniyle etkili bir hukuki yardım alamadığını, tutuklu olarak barındırıldığı ceza infaz kurumunda avukatıyla görüşmesinin teknik araçlarla kayda alındığını, bu anlamda savunma yapma imkânının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

122. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, §§ 16, 17).

123. Somut olayda başvuruya konu yargılamanın istinaf aşamasında devam ettiği tespit edilmiştir (bkz. § 33). Bu kapsamda başvurunun bu başlık altındaki şikâyetlerine ilişkin hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

124. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

F. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Başvurucunun İddiaları

125. Başvurucu; hakkında tutuklama kararı verilmesinin ardından mevzuatta yazılı koşullar oluşmamasına rağmen ters kelepçe takılarak ceza infaz kurumuna getirildiğini, bu işlemin teşhir amacıyla yapıldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

126. Başvurucu ayrıca tutuklu olarak kaldığı ceza infaz kurumunda temel insani ihtiyaçlarını gideremeyeceği koşullarda barındırıldığını, öte yandan burada yapılan uygulamaların insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olduğunu, bu bağlamda eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin keyfi olarak sınırlandırıldığını, bunların kendisini cezalandırma amacıyla yapıldığını da iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

127. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur.

Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*İsmail Buğra İşlek*, § 17).

128. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yapılması gerekmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya da elverişli olmalıdır. Devletin sahip olduğu etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında, işkence veya kötü muameleyi gösteren yeterli, kesin belirtiler mevcut olduğunda -kişilere müdahale üçüncü kişilerden gelmiş olsa dahi- şikâyet ya da ihbarda bulunulmadığında bile resen soruşturma açılmasının sağlanması gerektiği açıktır (*Tahir Canan*, § 25).

129. Somut olayda gözaltı sürecindeki kötü muamele iddialarına ilişkin olarak başvuru, yasal şartları oluşmadığı hâlde kendisine ters kelepçe takıldığını ileri sürmektedir. Başvuru bu konuya ilişkin olarak Adana Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetle bulunduğunu ve buna ilişkin soruşturmanın anılan Başsavcılığın 2016/55536-35 Soruşturma numarasına kayden yürütüldüğünü bireysel başvuru formunda belirtmiş ise de UYAP'tan yapılan inceleme neticesinde bu soruşturmanın şikâyetçisinin yalnızca M.A. isimli bir başka yargı mensubu olduğu ve soruşturma sonucunda 2/2/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuru ileri sürdüğü bu iddiasını herhangi bir adli ve/veya idari bir merciye ilettiğine dair bilgi veya belge sunmadığı da gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut başvuru yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

130. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarına ilişkin şikâyetler yönünden ise ilgili mevzuat (*Mehmet Baransu*, B. No: 2015/8046, 19/11/2015, §§ 12-18) gereğince başvuru ileri sürdüğü iddiasını iletebileceği ve yapıldığını iddia ettiği kötü muameleye derhâl son verilmesini isteyebileceği idari ve yargısal mercilerin bulunduğu görülmektedir. Başvuru formu ve eklerinde başvuru ileri sürdüğü eğitim ve iyileştirme haklarına getirildiğini iddia ettiği kısıtlamalarla ilgili olarak İnfaz Hâkimliğine şikâyetle bulunduğuna ve/veya burada verilecek karara karşı da ağır ceza mahkemesi nezdinde itiraz yolunu tükettiğine ilişkin bir bilgi veya belgeye yer verilmemiştir. Bu anlamda başvuru, şikâyetlerini öncelikle yetkili bu yargısal mercilere iletip tutulma yeri ve koşulları sebebiyle kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürebilecek ve bu koşulların en kısa zamanda uygun hâle getirilmesini isteyebilecekken bu yollara başvurmamıştır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. *Mehmet Baransu*, § 30). Başvurucunun şikâyetleri dikkate alındığında iddiasının aksine mevcut başvuru yollarının ulaşılabilir, şikâyetleri açısından telafi imkânını haiz ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olmadığını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir sebep bulunmadığından başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun da olmadığı görülmektedir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Didem Tütenk*, B. No: 2013/7525, 10/6/2015, §§ 40, 41; *Mehmet Hasan Altan (2)* [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, §§ 250, 251).

131. Dolayısıyla başvuru ileri sürdüğü şikâyetlerini ve varsa bu konudaki kanıtlarını öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere iletmeden, hak ihlali iddialarını öncelikle bu makamların değerlendirmesini ve çözüme kavuşturmasını beklemeden, doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

132. Açıklanan gerekçelerle başvuru ileri sürdüğü bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklamanın hukuki olmamasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğun makul süreyi aşmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim, bağımsız ve tarafsız hâkim ilkelerine aykırı olduğuna ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Tutukluluğun devamı yönündeki kararlara itiraz taleplerinin geç değerlendirilmesinden dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

7. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

8. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın arama kararı yönünden *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

9. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın elkoyma kararı yönünden *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

10. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

11. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın masumiyet karinesi yönünden *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

12. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın savunma hakkı yönünden *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

Başvuru Numarası : 2017/8553

Karar Tarihi : 3/6/2020

13. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 3/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ